

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

KANDIDATUPPSATS

Hållbar Turismutveckling 180HP

Kuba - ett växande hopp

En studie om turismens socio-kulturella inverkan på lokalbefolkningen i Havana och Havana Vieja som destination

David W istrand, Nicole Beskow

Hållbar turismutveckling 15HP

Halmstad 2017-06-01

Svensk titel: Kuba – ett växande hopp. En studie om turismens socio-kulturella inverkan på lokalbefolkningen i Havana och Havana Vieja som destination

Engelsk titel: Cuba – a growing destination. A study about the tourism's socio-cultural impact on the local residents in Havana and Havana Vieja as a destination.

Utgivningsår: 2017

Författare: Nicole Beskow och David Wistrand

Handledare: Tomas Nilsson

Abstract

The Cuban tourism is often associated with a number of disadvantageous consequences which shows in different ways. Despite these problems, Cuba remains an exotic temptation with its white beaches, colorful cultural heritage, unique political situation and its friendly population. The purpose of this study is to research how the increasing tourism affects the local populations life situation and *Havana Vieja* as a destination. The study was conducted through a comparative collection method in which interviews and questionnaire were combined.

Based on the survey, several negative and positive aspects of tourism were identified and then analyzed through scientific tourism theories, then compared with previous research within the field. In order to analyze the local populations answers, the destinations development status had first to be determined by applying the TALC- and Irritation Index models. Though a few respondents aren't able to represent the whole population, templates from previous research were used in the configuration of interview- and survey questions in order to get as representative results as possible.

The results show that individuals emphasize different aspects depending on their relationship with tourism. The empirical material is in line with what could be expected from theories and previous research based from cases on Cuba and other destinations around the globe. The respondents indicate that they were not adversely affected by or experienced that their standard of living has been contaminated by the growing tourism industry. The district of *Havana Vieja* has, according to collected material, undergone a major materialistic and intangible change over the past five years.

Abstrakt

Den kubanska turismen blir ofta sammanlänkad med ett antal ofördelaktiga påföljder med olika utspel. Trots dessa problem förblir Kuba en exotisk lockelse med sina vita stränder, färgsprudlande kulturarv, unika politiska situation och vänliga befolkning. Syftet med denna studie är att undersöka hur turismen påverkar lokalbefolkningens livssituation och hur stadsdelen *Havana Vieja* har påverkats av den ökande turistströmmen. Studien genomfördes genom en komparativ insamlingsmetod där intervjuer och enkätundersökning kombinerades.

Utifrån undersökningen har ett flertal negativa och positiva aspekter med turism identifierats och sedan analyserats genom turismvetenskapliga teorier samt jämförts med tidigare forskning. För att kunna analysera lokalbefolkningens svar fastställdes var destinationen befinner sig i TALC- och Irritation Index modellerna. Då ett fåtal respondenter inte kan representera en hel befolknings åsikter användes mallar från tidigare forskning vid utformningen av intervjufrågor samt enkäter för att få ett så representativt svar som möjligt.

Resultatet visar att individer lägger vikt vid olika aspekter beroende på vilket förhållande de har till turismen. Det empiriska materialet går i linje med vad som gick att förvänta utifrån teorier och tidigare forskning, som är genomförd till viss del på Kuba men även på andra destinationer. Svaren från respondenterna tyder på att de inte påverkats negativt eller upplevt att deras levnadsstandard har kontaminerats i och med den växande besöksnäringen.

Stadsdelen *Havana Vieja* har enligt insamlat material genomgått en kraftig materiell och immateriell förändring till det positiva under de senaste fem åren

Innehållsförteckning

1.0 Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemformulering.....	3
1.3 Syfte & Frågeställningar	3
1.4 Definitioner	3
2.0 Tidigare forskning.....	4
2.1 Sociokulturella aspekter.....	4
2.2 Geografiska aspekter.....	9
3.0 Metod	12
3.1 Kvalitativ och kvantitativ metod	12
3.2 Intervjusituationen.....	13
3.3 Genomförande av intervjuer.....	14
3.4 Urval	14
3.5 Respondenter.....	15
3.6 Enkätundersökning	16
3.7 Observation	16
3.8 Reliabilitet och validitet.....	17
3.9 Eventuella hinder	17
4.0 Teoretisk referensram	18
4.1 The Tourist Gaze.....	18
4.2 Irritation index	18
4.3 TALC-modellen.....	19
5.0 Empiriskt material.....	21
5.1 Respondenter.....	21
5.2 Påverkan på Havana Vieja.....	22
5.3 Turismens inverkan på lokalbefolkningen.....	23
6.0 Analys och resultat	27
6.1 Inverkan på Havana Vieja	27
6.2 Turismens fysiska inverkan på lokalbefolkningen.....	29
6.3 Turismens psykiska inverkan på lokalbefolkningen.....	34
7.0 Avslutande reflektion	35
8.0 Referenslista	37
8.1 Litteratur	37

8.2 Artiklar	37
8.3 Internetlänkar.....	39
8.4 Intervjupersoner.....	40

1.0 Inledning

Kuba är ett land som numera är väldigt beroende av besöksnäringen, men så har inte läget alltid varit. Sedan sin självständighet 1898 blev landet därpå ockuperat av USA, som sedan krävde stort inflytande både ekonomiskt och politiskt.¹ Sedan 1930-talet har landet haft en relativt låg turistström jämfört med andra karibiska länder på grund av oroligheter. I och med revolutionen, 1953-1959, avskaffades den internationella turismen nästan helt och under 1960-70 tal var Kubas procentandel av den totala turismen i Karibien under fem procent. Efter Sovjets fall har turismen ständigt ökat varje år och når varje år nya toppnivåer.²

Huruvida turismen är negativt eller positivt för en nation är något som diskuterats flitigt. Att ekonomisk vinning finns att hämta ur näringen är en självklarhet då den står för 292 miljarder arbeten runt om i världen och genererade 7.6 triljoner US dollar 2016.³ Kuba fick 2014 in 2 546,1 miljarder US dollar genom internationell turism.⁴ Hur detta påverkar lokalbefolkningen finns det inte tillräcklig forskning på och samtidigt saknas studier kring hur turismen påverkar lokalbefolkningen ur ett socio-kulturellt perspektiv. Studier inom ämnet har gjorts, men få baserade på Kuba.

Syftet med denna studie är att undersöka hur turismen påverkar lokalbefolkningens livssituation och hur stadsdelen *Havana Vieja* har påverkats av den stegrande turistströmmen. Studien genomfördes på Kuba där forskarna spenderade en månad i Havana för insamling av data och observationer. Empiri samlades in genom kvalitativa djupintervjuer och egen statistik sammanställdes genom enkätundersökningar.

1.1 Bakgrund

Kuba är den största ön i Karibien och har en landmassa på 110,922 km² och en kust med över 300 vackra stränder⁵ som består utav bukter, sandstränder, klippor och korallrev. Förutom huvudön finns det flera mindre öar runt omkring.⁶ Landet har dessutom tillgångar som omfattar fyra biosfärområden och tre stora naturparker, inklusive det viktigaste

¹ Globalis.se (2016) "Kuba"

² Elliot, M, S & Neirotti, D, L (2008) "Challenges of tourism in a dynamic island destination: the case of cuba"

³ World travel & tourism council (2017) *Global economic impact & issues 2017*

⁴ Turismo ONEI (2014)

⁵ Jayawardena, C (2003) "Revolution to revolution: why is tourism booming in Cuba?" sid. 52

⁶ Globalis.se (2016) "Kuba"

våtmarksområdet i Karibien.⁷ Kubas huvudstad heter Havanna och ligger på huvudöns nordvästra del och har en befolkning på runt 2 miljoner av de ca 11 miljonerna som bor på ön.⁸

Kubas kulturella mångfald bygger i huvudsak på befolkningens spanska och afrikanska rötter och i landet pratar alla spanska. Landet fick sin självständighet 1902, och var efter det starkt präglad av politiska, ekonomiska och sociala faktorer från USA. Eftersom ön ligger relativt nära USA:s kust är detta inflytande förståeligt.⁹ Trots sin självständighet avlöstes demokratiska och korrupta regeringar varandra och samhället blev starkt påverkat av sociala orättvisor och skillnader.¹⁰ Genom att döma Kubas historiska, kulturella och geografiska styrkor förvånar det inte att Kuba är så pass dominant i Karibien när det gäller turism i dagsläget.¹¹

Havana Vieja, den gamla stadsdelen i Havana grundades 1519 på den nordvästra delen av ön. Med många torg omringade av arkitektur och smala gator i traditionell stil genomsyrar det historiska centrumet av staden. Dess övergripande känsla av arkitektonisk, historisk och miljömässig kontinuitet gör staden till en av de mest välbevarade historiska stadskärnorna i Västindien. Dessutom till en av de mest anmärkningsvärda i den amerikanska kontinenten som helhet.

Den gamla staden och dess befästning är till största del statligt ägt, med vissa delar är ägda av privatpersoner eller juridiska personer. Den inskrivna egendomen skyddas genom provisioner i Constitución de la República de Cuba (konstitution Republiken Kuba) och av National Monument kommissionen Resolution 3/1978. Stadskärnan skyddas även av Ley de Protección al Patrimonio Cultural (lagen om skydd för kulturell egendom), och Ley de Monumentos Nacionales y språkversioner (lagen om nationella och lokala monument). Att upprätthålla det stora universella värdet på fastigheterna över tiden kommer kräva fortsatt befintliga program.¹²

⁷ Jayawardena, C (2003) "Revolution to revolution: why is tourism booming in Cuba?" sid. 52

⁸ Globalis.se (2016) "Kuba"

⁹ Jayawardena, C (2003) "Revolution to revolution: why is tourism booming in Cuba?" sid. 52

¹⁰ Globalis.se (2016) "Kuba"

¹¹ Jayawardena, C (2003) "Revolution to revolution: why is tourism booming in Cuba?" sid. 52

¹² Unesco.org (2017) "Old Havana and its Fortification system"

1.2 Problemformulering

Turism som fenomen har olika effekter på destinationer och bidrar oftast positivt till ekonomin i landet men inte alltid till lokalbefolkningen eller miljön på destinationen. Ibland bidrar näringen till en ekonomisk och sociokulturell utveckling för befolkningen, men oftast är det svårt att kombinera dessa faktorer och ge en gemensam hållbarhetseffekt för alla.¹³

Turism kan också medföra utveckling av infrastruktur på destinationen, ökat utbud av service och följaktligen ökad livskvalitet för den lokala befolkningen.

Utvecklingen av turistindustrin får ofta uppmärksamhet för att den genererar ny sysselsättning på destinationen. Dock är största delen av denna sysselsättning säsongsbaserad, personalen oerfaren och lågbetald samt samhällets traditionella arbetsmönster kan bli allvarligt påverkade vilket kan leda till att jordbruksarbete överges. Turismutvecklingen kan också påverka lokalbefolkningens storlek och de demografiska karaktärerna i värdsamhället, orsaka förändringar i samhällsstrukturen, medföra ökad utflyttning av kvinnor och ungdomar.¹⁴

1.3 Syfte & Frågeställningar

Syftet med denna studie att ta reda på hur lokalbefolkningen i Havanna påverkas av-, vad de har för inställning- och varför de har den inställningen gentemot turismen. Studien kommer fokusera på Havana Vieja och hur turismen påverkar destinationen utifrån en fysisk effekt.

Hur påverkas lokalbefolkningen i Havanna av turismen?

Hur påverkas Havana Vieja som destination av turismen?

Vad har lokalbefolkningen för inställning till turismen och varför?

1.4 Definitioner

I detta kapitel kommer olika ord och uttryck som används i studien att presenteras samt förklaras. Dessa begrepp är casa particulares, cuenta propia, CUP, CUC och Havana Vieja.

Casa particulares - är ett begrepp som på spanska betyder "privata hus". Begreppet används på Kuba som fras för privat boende eller privata hemvistelser. Detta koncept liknar det vi i västvärlden brukar kalla bed and breakfast, även om det kan ta form som semesteruthyrning. I

¹³ De Holan, P, & Phillips, N (1997) "Sun, sand, and hard currency: Tourism in Cuba" sid. 791

¹⁴ Richards, G & Hall, D (2000) "Tourism and sustainable Community Development" sid. 36-27

grund och botten är ett casa particulares ett familjeföretag som tillhandahåller boende mot betalning, vanligtvis på kort sikt. Ägarna kan välja att hyra ut hela lägenheter eller hus, rum inuti familjens bostäder eller rum med separat ingång.¹⁵

Cuenta propia – är ett begrepp som tyder på att en person är egenföretagare där de utför sitt arbete självständigt och oberoende, utan att det finns ett förhållande till en arbetsgivare.¹⁶

CUP- är den valutan landet alltid haft längst och fortfarande har. Denna valuta används av lokalbefolkningen där 10 CUP motsvarar 3,45 svenska kronor.

CUC - är den nya turistvalutan Kuba fått och motsvarar den amerikanska dollarn. Innan CUC infördes i landet fanns bara den kubanska peson CUP.

Havana Vieja - detta begrepp kommer att användas som *Havana Vieja* i uppsatsen. Tanken är att förtydliga skillnaden mellan staden Havanna och stadsdelen Havana Vieja, vilken den äldsta stadsdelen och även där studien genomfördes.

2.0 Tidigare forskning

I detta kapitel kommer tidigare forskning att presenteras. Artiklarna har blivit uppdelade i två teman där sociokulturella aspekter och geografiska aspekter är i fokus.

2.1 Sociokulturella aspekter

I artikeln *Challenges of tourism in a dynamic island destination: the case of cuba* undersöker författarna Sheryl Marie Elliot och Lisa Delpy Neirotti hur turismen påverkar Kuba, både ekonomiskt och socialt. Studien undersöker och analyserar turismen i en planekonomisk marknad genom att fokusera på Kubas tidigare relation till turism. Skiftande politiska och ekonomiska strukturer har gjort kubansk turism till en fluktuerande faktor för ekonomisk tillväxt. I och med Sovjets fall blev Kuba mer positivt till turism för att kunna få in utländsk valuta och stimulera investeringar. Undersökningen går igenom problemen med Kubas turismutveckling och en enkät om besökarens tillfredsställelse utvärderar Kubas turism som produkt och servicens största problem.

¹⁵ Dirección del Trabajo (2017) *Trabajadoras y Trabajadores de Casa Particulre*

¹⁶ Comunidadcontable.com (2016) *Quién es el trabajador por cuenta propia?*

Den växande kubanska turismen är associerad med en blomstrande svart marknad, brist på livsmedel, bristande incitament för anställda, låg kvalitet på servicen, apartheid för lokalbefolkningen, prostitution och överbelastning av telenätet. Oavsett dessa problem förblir Kuba en exotisk lockelse på grund av dess natur och kulturella resurser, dess politik och folk. Studien ifrågasätter Kubas möjlighet att motstå de kapitalistiska krafterna på den tävlingsinriktade globala och services-minded världsmarknaden.¹⁷

Sammanfattningen av studien visar att Kubas unika situation och förutsättningar skapar ovanliga utmaningar för landet när det gäller framtida turismutveckling. Landet har klarat av att anpassa sig till marknadskrafterna genom sin turismutvecklingsstrategi och samtidigt låtit bli att gå mot att bli en flerpartistat. Kubas föreställningar om nationalism, suveränitet, moral och kultur blir dock djupt påverkade av turismens konsekvenser. Prostitution, korruption, turism-relaterad apartheid och förändring i livskvalitet är några av symptomen.

Regeringen övervakar konkurrensen för licenser och det är hög efterfrågan på byggnadslov samt tillstånd att driva turistanläggningar. Det blir ett race att bygga och förvalta en destination av världsklass som kan rädda en sedan länge nedkörd ekonomi. Kuba har utan tvekan bra läge för turismutveckling med dess natur och kultur, men huruvida turismen kommer skapa ekonomiskt välstånd och sociala fördelar för det kubanska folket är ett ämne för mer forskning.¹⁸

I artikeln *The Janus-faced character of tourism in Cuba* undersöker författarna Peter M. Sanchez och Kathleen M. Adams motsägelsefullheten i det svåra förhållandet mellan turism och nationsbygge. Samtidigt som turismen verkar vara en snabb lösning för socioekonomisk utveckling, har turistindustrin potentiellt kontraproduktiva effekter som kan underminera ett utvecklande lands nationella strävan. Få studier fokuserar på nationell och social rättvisa i relation till turismutveckling. Denna artikel bidrar till förståelsen hur turism, som ett verktyg i samhällsbyggande, påverkar sådana mål. Författarna menar att utvecklingsländer som vill kombinera ekonomisk tillväxt med social jämställdhet löper risk att falla offer för "Janus-effekten av turism".¹⁹

¹⁷ Elliot, M, S & Neirotti, D, L (2008) "Challenges of tourism in a dynamic island destination: the case of Cuba" sid. 2

¹⁸ Ibid sid. 25-26

¹⁹ Sanchez, M, P & Adams, M, K (2007) "The Janus-faced character of tourism in Cuba" sid. 27

Turismen har under 90-talet och 2000-talet bidragit till att rädda den kubanska ekonomin genom att ge ett stadigt inflöde av utländsk valuta. Detta har både hjälpt regeringen att behålla makten samtidigt som statens ekonomiska situation har förbättrats. Dock skapar även industrin motsägelsefullheter som underminerar regeringens primära mål negativt - nämligen att behålla den socialistiska staten. Fortsatt ojämlikhet, rasism, prostitution och korruption hotar det kubanska folket och regeringen.²⁰

I den vetenskapliga artikeln *Revolution to revolution: why is tourism booming in Cuba?* har författaren Chandana Jayawardena genomfört en mängd intervjuer om turismen i Västindien och Kuba mellan år 1998 och 2002. Bland intervjuade finns generalsekreterare för Västindien Tourism Organization, direktören för turismutvecklingen på Kuba, chefen för Formatur samt ordförande, chefer för hotell och andra ledande hotelloperatörer på Kuba. Forskningen är en kombination av intervjuer, egna observationer och skrivbordsundersökningar. Artikeln analyserar Kubas turism under tre olika faser mellan 1945 och 2002. Baserat på sin forskning förutspår författaren att Kuba 2010 kommer vara turistmål nummer ett i Karibien.

I Karibien finns det 34 länder och destinationer och under mitten av 1990-talet stod de tio mest attraktiva turistresmålen i Karibien för 77 procent av den totala turismintäkten i regionen. Cirka tio år senare stod dessa tio destinationer för 81 procent av turismintäkterna i regionen. Kuba som destination har en historisk dominans när det gäller turismen i Västindien och den fenomenala tillväxten av turism på Kuba går inte att ignorera när det gäller att analysera och förutsäga framtiden för turismen i Västindien.²¹

Alla nationer i Karibien som är turistberoende ser vilka otroliga snabba framsteg Kuba gör år efter år och är rädda för att förlora sin marknadsandel. Det väntade slutliga upphävandet av det amerikanska handelsförbudet mot Kuba kommer att försämra situationen för en del av de främsta turistmålen i Västindien. Det finns analytiker som anser att turist-boomen på Kuba endast kommer att hålla i några år och sedan blekna bort. Men enligt författaren kommer Kuba 2010 vara i topp när det gäller Karibiens turism, med eller utan en förändring i USA:s politik gentemot Kuba.

²⁰ Ibid sid. 43

²¹ Jayawardena, C (2003) ” *Revolution to revolution: why is tourism booming in Cuba?* ”sid. 52

Utvecklingen och marknadsföringen av turismen på Kuba samt utvecklingen av de mänskliga resurserna som behövs för landets turismnäring har varit en stark grund för en framtida framgång. Enligt författaren hade Kuba under 2000-talet den mest utbildade befolkningen i Västindien och Kuba har använt denna styrka för att välja och utbilda fler anställda inom turism. Många chefer från andra sektorer som har en god yrkeserfarenhet och utmärkta akademiska meriter har lockats till turismsektorn. Hotellbranschen är ett bra exempel på en bransch som har attraherat många, på grund av att turismen är ett snabbt och enkelt sätt att tjäna pengar och få en mycket högre inkomst än inom andra sektorer.²²

Författaren ser att det finns uppenbara problem med turismen på Kuba. Det finns många delar utav Havanna som är dåligt underhållna och inte har något fungerande vattenledningssystem, ett annat problem är även luftföroreningar och buller. Prostitution är också ett allvarligt problem där staten har försökt kontrollera detta, men misslyckats. Författarna menar ändå att de positiva effekterna är än fler än de negativa och Kuba är på god väg att bli det största turistmålet i Karibien.²³

J. E. Brougham och R. W. Butler undersöker i studien *A segmentation analysis of resident attitudes to the social impacts of tourism* hur lokalbefolkning ställer sig till den sociala inverkan som turismen medför och attityderna varierar beroende på olika variabler såsom ålder, hur länge personen bott i området, språkkunskaper och turistkontakt. Det finns tydliga bevis på att kostnad och fördelar från turismen inte utfaller jämnt mellan invånarna på en destination trots att detta ofta är ett underförstått antagande. Artikeln argumenterar för att undersökningar av invånarnas attityd till turism har hämmats till viss del av otillräckliga statistikverktyg, och ger därför förslag på variabler som kan användas. Det argumenteras även för att sådana skillnader bör beaktas i större utsträckning av offentliga och privata organ för utvecklingen av turism.²⁴

Den viktigaste slutsatsen var dock att de stora interaktionseffekter som dök upp i förklaringsmodeller inte var densamma för alla undergrupper utav värdlandets befolkning. I

²² Jayawardena, C (2003) "Revolution to revolution: why is tourism booming in Cuba?" sid. 56

²³ Ibid sid. 58

²⁴ Brougham, E, J & Butler, W, R (1981) "A segmentation analysis of resident attitudes to the social impacts of tourism" sid. 569

ljuset av dessa resultat, som stöttar tidigare argument i artikeln, är det uppenbart orimligt för offentliga och privata organ att anta att turism utgör en universell fördel för regional utveckling och att alla invånare borde ha en positiv attityd till turism. Fördelar uppstår inte för alla invånare i ett område och blir heller inte spridda. Det är självfallet att turism kan generera betydande fördelar för specifika sektioner av befolkningen och vissa av invånarna inom området kan förväntas entusiastiskt stötta dess utveckling och tillväxt, antagligen inom vissa ännu oidentifierade gränser.²⁵

Författarna B. King, A. Pizam & A. Milman har i studien *Social impacts of tourism host perceptions* undersökt hur invånarna i Nadi, Fiji, förhåller sig till turismen och dess effekter. För att undersöka detta skickades 199 undersökningar ut till hushåll där de flesta livnärde sig på turism. Studien visade att de flesta stöttade turismen i den utsträckning som den har och en fortsatt utveckling av den. Trots de väldigt positiva gensvaren, identifierade de svarande vissa specifika negativa effekter, som enligt dem påverkade samhället. Resultaten av studien visar att de invånarna i samhället som är beroende av turism tydligt kan differentiera mellan ekonomiska fördelar och sociala kostnader samt att vetskapen ändå inte leder till opposition mot fortsatt turismutveckling.²⁶

Respondenterna visade tydligt att de inte var emot turism och att de uppskattade de positiva aspekterna som turismen gav samhället, till exempel anställningsmöjligheter, ökade skatteintäkter, ökade inkomster, förbättrad levnadsstandard, attityden till arbete, gästfrihet och ökat förtroende mellan människor. Studien visade även tydligt att invånarna var medvetna om de negativa effekterna och pekade ut alkoholism, drogmissbruk, individuell och organiserad kriminalitet, större öppenhet till sex och mer trafik.

Invånarnas uppfattning angående inverkan har ansetts subjektiv och inkonsekvent samt att den har påverkats mer av vissa faktorer än andra. Det har tidigare hävdats att invånare som är anställda inom och drar nytta av turismen är positivt inställda och anser att de positiva effekterna överväger de negativa. Med denna logik borde de som inte arbetar med turismen ha en negativ inställning. Invånare som påpekar att turismen bidrar till alkoholism, drogmissbruk och öppenhet till sex skulle då nästan automatiskt vara emot turismen, enligt logiken.

²⁵ Ibid sid. 586

²⁶ King, B, Pizam, A & Milman, A (1993) ” *Social impacts of tourism host perceptions* ”sid. 650

Men det slutliga resultatet blev att fallet inte alltid är så, utan att de som stödjer en fortsatt turismutveckling kan se både de negativa och de positiva sidorna den medför.²⁷

2.2 Geografiska aspekter

Det finns en växande litteratur om den symboliska och kulturella betydelsen av turism i städer, då större städer alltmer konkurrerar om turisterna genom att främja kulturvärden och satsa på olika former av spektakel i den så kallade turistbubblan. Fram tills nu har forskningen om effekterna av storstadsturismen varit begränsad till städer i västerländska och postindustriella ekonomier. I studien, *The Challenge and Response to Global Tourism in the Post-modern Era: The Commodification, Reconfiguration and Mutual Transformation of Habana Vieja, Cuba*, undersöker författaren Nick Bailey tillväxten av kulturturism i den centrala delen av Havanna, Kuba. De undersöker även en rad unika, utspridda, statsägda företag som försöker använda turismen som en finansieringsmekanism för att uppnå förbättringar i den sociala och kulturella strukturen i staden till förmån för invånarna.²⁸

Havana Vieja marknadsförs som en historisk kolonial stadsdel av internationell kvalitet, som har blivit officiellt världsarvsförklarat av UNESCO 1982. Dess kulturella tillgångar, allmänna platser och arkitektur har lyfts fram som platser där man kan turista. Mer kortlivade kulturella produkter som musik, konst, gatuliv och temaevent attraherar ökande nummer av turister varje år. De mest attraktiva byggnaderna i staden blir konverterade till hotell och restauranger med västeuropeiska och nordamerikanska priser och allmänna platser, såsom Plaza Vieja, tas över av turister för användning i turismrelaterat syfte. Det råder inga tvivel om att Gamla stan har i vissa aspekter blivit en turistbubbla och kommentatorer som Scarpaci menar att man genom att sträva efter en enhetlig spansk kolonial miljö kan få Havana Vieja att förlora sin unicitet och därför bli precis som andra Karibiska hamnstäder.

Hur turismen har påverkat lokalbefolkningen i Havana Vieja är svårt att sammanfatta, inte minst på grund av bristen på den exakta demografiska statistiken och publicerad forskning. OCH, Office of the City Historian, uppskattar att stadsdelen har ca 70 000 invånare och att den gradvis minskar på grund utav förflyttning och att nya bostäder byggs. Flera undersökningar tyder på att Havana Vieja genomgår en demografisk- och bostadsutveckling

²⁷ King, B, Pizam, A & Milman, A (1993) ” *Social impacts of tourism host preceptions* ”sid. 662-663

²⁸ Bailey, N (2007) ” *The Challenge and Response to Global Tourism in the Post-modern Era: The Commodification, Reconfiguration and Mutual Transformation of Habana Vieja, Cuba* ” sid. 1079

som liknar andra historiska centrum, med en minskande och åldrande befolkning i bostäder med hög överbeläggning och dåliga strukturella förhållanden. En positiv förändring är att lokalbefolkningen dragit nytta av att minst 60 byggnader gjorts om för sociala användningsområden, såsom daghem och ålderdomshem. Turismdepartementet visar på att det år 2002 var 32 962 anställda inom besöksnäringen i Havana. Många av dessa är dessutom bosatta i Havana Vieja och enligt andra uppgifter har åtminstone 3000 nya arbeten skapats sedan dess samtidigt som OCH organiserar träningsprogram inom traditionellt byggnadsarbete och restaurering.²⁹

Artikeln *The impact of tourism on the Old Town of Edinburgh* som är skriven av Graham Parlett, John Fletcher och Chris Cooper handlar om hur turismen i Skottland genomgår en förändringsprocess och omläggning. I omorienteringen av Skottlands turism, när det gäller vikten av säsongsvariation och arvattraktioner har Edinburgh en väldigt viktig roll. Därför är Edinburgh en viktig del av skotsk turism och den gamla stadskärnan är en av Storbritanniens främsta turistdestinationer och innehåller attraktioner av internationell betydelse. Studien diskuterar en metod för att utvärdera de ekonomiska konsekvenserna av turismen i Gamla stan och om de strategier som syftar till att uppnå och bibehålla turismrelaterad ekonomisk tillväxt och social vitalitet. Det tillvägagångssätt forskarna använder sig av i studien är generellt tillämpligt på andra håll eftersom många av världens historiska städer nu står inför liknande problem och kräver en helhetssyn på ekonomisk utveckling genom bevarande.³⁰

Att man behövde bevara den historiska strukturen i Edinburgh var något man insåg vid sekelskiftet och den mycket senare insikten om kulturturismens betydelse kom att bli en bas för regenerationen som gynnats av etablissemangets Old Town Renewal Trust.

Ett kooperativt forum för invånare och företag har skapats för att i gemensam anda föra en diskussion om strategier för att nå uppsatta mål och nå framgång i både den offentliga och privata sektorn.

Just detta tillvägagångssätt rekommenderas att använda på andra platser, eftersom många av världens historiska städer har liknande problem som de som behandlas i Edinburgh. Det ser olika ut beroende på vilken stad man befinner sig i och vilken utveckling genom bevarande

²⁹ Bailey, N (2007) ” *The Challenge and Response to Global Tourism in the Post-modern Era: The Commodification, Reconfiguration and Mutual Transformation of Habana Vieja, Cuba* ” sid. 1092-1094

³⁰ Cooper, C, Parlett, G & Fletcher, J (1995) ” *The impact of tourism on the Old Town of Edinburgh* ” sid. 355

som prioriteras. Det möjliggör också en analys av den ekonomiska strukturen i den gamla stadskärnan på ett sådant sätt som återuppväcker en känsla av gemenskap i området genom riktade investeringar i bostäder- och butiksutvecklingen.³¹

I studien *Conservation and community: The contradictions and ambiguities of tourism in the stone town of Zanzibar* har författaren Rafael Marks undersökt hur stenstaden i Zanzibar påverkats av den ökande turistströmmen, framförallt ur förnyelsesynpunkt. Staden genomgår i nuläget en snabb social och ekonomisk förändring. Staden har under många år haft stillastående ekonomisk tillväxt och försummats, men sedan mitten av 1980-talet med ekonomisk liberalisering och privatisering lett till blomstrande handel, stigande huspriser och hyror samt en snabbt förändrad fysisk struktur i den gamla staden. Dessa förändringar har skett och drivits på av en ökande turistström. Samtidigt har Zanzibar väckt förnyat intresse bland det internationella givarsamfundet och många projekt som syftar till både stads- och landsbygdsutveckling pågår.

Stenstaden är centrum för den fortlöpande utvecklingen genom ett brett program av restaurering där bevarande, turism och en fri marknad går hand i hand. Staden används som en resurs för att attrahera turister och genom det ge stimulans till den liberaliserade ekonomin. Samtidigt anses turister och privata aktörer skapa initiativ och resurser till bevaringen samt restaureringen av staden.

Det nuvarande restaureringsprogrammet påverkar Stenstadens olika samhällen på tvetydiga och motsägelsefulla sätt. Det kan preservera individuella nobla byggnader, samtidigt som det förstör många av stadens sköra sociala och kulturella nätverk och mycket av den urbana strukturen. I studien diskuteras det att även om en sådan turistdriven strategi för bevarande kan vara ett sätt för ekonomisk och kulturell vitalisering som i slutändan leder till en sporadisk gentrifiering av Stenstaden och en marginalisering av de fattiga.³²

³¹ Cooper, C, Parlett, G & Fletcher, J (1995) *"The impact of tourism on the Old Town of Edinburgh"*sid. 360

³² Marks, R (1996) *"Conservation and community: The contradictions and ambiguities of tourism in the stone town of Zanzibar"*sid. 265

3.0 Metod

I detta kapitel kommer de tillvägagångssätt och metoder som använts för att genomföra studien att redogöras. Här beskrivs kvalitativ och kvantitativ metod, intervjusituationen, urval, genomförande av intervjuer, respondenter, enkätundersökningar samt observationer.

3.1 Kvalitativ och kvantitativ metod

Inom litteratur om kvalitativa intervjuer anses ofta intervjuer mellan två olika kulturer som en utmaning på grund av risken för missförstånd. Denna risk kommer från bristen av kunskap som behövs för att korrekt förstå olika kulturella beteenden. Att intervju över kulturgränserna med en kvalitativ metod är något som blir vanligare, och inom kvalitativ forskning uppfattas intervjuer som en tvåvägsinlärningsprocess där subjektiviteter av respondenter påverkar datainsamling och förståelsen av resultatet. Kulturella skillnader har betydelse för båda parterna. Forskaren och respondenten är båda delaktiga i denna kunskapsbyggande aktivitet, informerade om de sociala koderna som finns inom kulturen, och den ständiga anpassningen av intervjuprocessen för att passa varje individuell situation för att bevara respondentens subjektivitet.³³ Kvalitativ forskning kan som idé beskrivas som att det folk tycker är viktigt att intressera sig för och att verkligheten ses som en konstruktion av de personer som befolkar den. Grunden i kvalitativ forskning bygger inte egentligen på att få ett enkelt svar, utan att snarare visa på den komplexitet, motsägelsefullhet och nyansrikedom som verkligheten ofta innefattar.³⁴

Det finns rikligt med litteratur som betonar samspelet mellan olika faktorer vid intervjuer, och pekar på att fakta som kön, personlig erfarenhet, ålder, social status, etnicitet, delad bakgrund, identitet, social/klass behörighet, kamratgrupp och många fler påverkar resultatet. Detta ökar komplexiteten vid dessa interaktioner över kulturgränser då de interagerande faktorerna tas emot och uppfattas på olika sätt i olika kulturer. Till exempel, vissa ämnesområden är tabu i olika kulturer för manliga/kvinnliga interaktioner; det finns särskilda etiska samtal och beteendemönster, kulturellrelaterade etiska maktfördelningar vid interaktioners sammanhang som kanske inte passar det västerländska konceptet av maktdistans mellan intervjuare och respondent.³⁵

³³ Shah, S. (2004) ” *The researcher/interviewer in intercultural context: a social intruder!*” sid. 552

³⁴ Alvehus, J (2014) ”*Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*” sid. 20-21

³⁵ Shah, S. (2004) ” *The researcher/interviewer in intercultural context: a social intruder!*” sid. 553

I studien kommer en kvalitativ forskningsmetod appliceras för att få en bredare förståelse för lokalbefolkningens inställning till och hur de påverkas av turismen. Ett antal djupintervjuer kommer genomföras med lokalinvånare och då språket kommer vara en barriär genomförs de på spanska för att sedan transkriberas till svenska. Vid intervjuerna kommer båda författarna vara medverkande, den ena sköter frågorna och intervjun medan den andra sköter inspelning och utrustning.

3.2 Intervjusituationen

Det går att definiera en intervju som ett samspel mellan individer vars roller varken är lika eller jämställda. Poängen med en intervju är att ena personen frågar medan den andra svarar, detta samspel och kommunikationen mellan dessa personer ligger till grund för den senare analysen.³⁶ Inför alla intervjuer är det viktigt att intervjudeltagarna blir informerade att de ska bli inspelade, om nu så är fallet samt att de ska ha rätten att kunna avbryta inspelningen.³⁷

I samtalsintervjuundersökningar arbetas det med problemformuleringar som handlar om synliggörande och hur ett fenomen gestaltar sig, därför ger detta goda förutsättningar för att registrera oväntade svar från intervjupersonen. Ju tydligare den egna problemformuleringen är, desto bättre grund finns det att stå på.³⁸

Vid intervjuerna kommer även en surveymetod användas, som är vanlig inom kvantitativ forskning. Grunden till kvalitativ forskning i denna layout är för att kunna fråga ett antal människor och därigenom dra slutsatser för vad befolkningen har för uppfattning/åsikter.³⁹ Att kombinera kvalitativ och kvantitativ forskning skapar en komparativ metod istället för att begränsa forskarens valmöjligheter. Denna form av undersökning är inkluderande, pluralistisk, komplementär och tyder på att forskaren har en eklektisk inställning till metodvalet. Många frågor blir bäst och helt besvarade genom denna typ av metod. Vid användningen av denna metod måste forskarna först fråga sig vilka för- och nackdelarna med en kvalitativ och kvantitativ forskningsmetod är för att sedan välja vid vilken del i forskningen de olika metoderna ska användas.⁴⁰

³⁶ Lantz, A (2013) *”Intervjumetodik”* sid 19

³⁷ Lantz, A (2013) *”Intervjumetodik”* sid. 80

³⁸ Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H & Wängnerud, L (2007) *”Metodpraktikan”* sid. 283-284

³⁹ Bryman, A. (1997) *”Kvantitet och kvalitet - i samhällsvetenskaplig forskning”* sid. 20-21

⁴⁰ R. Burke Johnson, Anthony J. Onwuegbuzie (2004) *”Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come”* sid. 14-26

I denna undersökning kommer en komparativ metod användas vid intervjuer för att kunna skapa en djupanalys angående vissa ämnen och frågor samt mer direkta svar på andra. Främsta anledningen för val av metod ligger i frågornas natur och ämne. För att undvika att göra respondenter obekväma eller känna press kommer vissa ämnen behandlas genom surveyundersökning istället för med öppna frågor.

3.3 Genomförande av intervjuer

Vid en semistrukturerad intervju följer forskaren ett formulär eller frågor som är breda.

I denna metod har respondenten större möjligheter att påverka innehållet i intervjun och den som intervjuar måste därför vara aktiv i sitt lyssnande och arbeta med följdfrågor.⁴¹

Intervjuerna på plats utfördes genom att tillsammans välja en plats där intervjupersonen kunde känna sig trygg och bekväm med situationen. En av författarna fanns på plats och genomförde intervjun då denna talar språket medan den andra var ute och observerade. Intervjuerna påbörjades alltid med att fråga personen om godkännande kring inspelning och om anonymitet. Dessa intervjuer genomfördes med att ställa frågor från den mall som skapats utifrån tidigare forskning och teorin, men lät även intervjupersonen prata fritt och spekulera själv.

3.4 Urval

I alla typer av undersökningar måste det göras olika former av urval. Alla urvalsprinciper ser olika ut beroende på vilken metod som används och detta måste alltid tas med i beräkningarna.

I denna studie har ett snöbollsurval använts. Vid detta urval används kontakter som redan finns och sedan letas nya kontakter i samma nätverk som första respondenten fram. Fördelen med detta är att det är förhållandevis effektivt, dock finns det nackdelar med detta urval samt en risk att ”fastna” i ett visst nätverk där människor redan känner varandra och har sannolikt samma syn på saker och ting. Snöbollsurvalet kan därför leda till att frågan inte blir så brett belyst som den kanske förtjänar och då man inte letat utanför detta nätverk så vet man inte

⁴¹ Ibid sid. 83

vad man missar.⁴² Vid snöbollsurvalet gjordes ytterligare urval för att få en respondentgrupp där alla ålders-, köns- och yrkesgrupper skulle kunna bli representerade.

Utöver snöbollsurvalet har även metoden slumpmässiga urval använts. I denna typ av undersökning kan till exempel personer slumpas för telefonintervjuer genom att slå i telefonregister och den metoden kallas obundet slumpmässigt urval.⁴³

Denna typ av metod inom kvalitativ forskning ger en möjlighet att göra mer statistiskt korrekta beräkningar genom generalisering. Man kan sedan med hjälp av statistiken titta på ett begränsat urval och låta dessa representera hela populationens svar.⁴⁴ I undersökningen användes detta urval i fysisk form då slumpmässiga personer valdes ut runt om i Havanna för att både ställa upp på djupintervju och svara på enkätundersökningen.

3.5 Respondenter

Här kommer respondenter presenteras med namn, ålder, sysselsättning samt hur länge de bott i Havanna. Alla respondenter gick med på att deras hela namn och information publiceras i uppsatsen, men för att ge respondenterna viss anonymitet kommer endast förnamn att användas i uppsatsen.

Respondenterna är:

1. Chela, 41 år, hemmafru men arbetar ibland med att hjälpa till som hembiträde. Hon har bott i Havanna de senaste 20 åren.
2. Jorge, 63 år, arbetar med "casa particular". Han har bott i Havanna ungefär 50 år.
3. Juan M, 64 år, arbetar med "casa particular" och kör taxi ibland. Han har bott i Havanna cirka 50 år.
4. Yamill, 28 år, arbetar som servitör på en privatägd restaurang i Havana Vieja. Han är född i Havanna.
5. Yarllys, 25 år, arbetar med "casa particular" och gör naglar. Hon är född och uppvuxen i Havanna.
6. Fran, 57 år, arbetar med "cuenta propia" där han är dryckesförsäljare. Han har bott i Havanna ungefär 40 år.
7. Juan R, 45 år, arbetar på sjukhus. Han är född och har bott i Havanna hela sitt liv.

⁴² Alvehus, J (2014) "Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok" sid. 66-68

⁴³ Statistiska centralbyrån (2017) *Välja intervjupersoner*

⁴⁴ Alvehus, J (2014) "Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok" sid. 66

8. Maximiliano, 67 år, är pensionär. Han föddes några kilometer utanför Havanna men bott inne i staden nästan hela sitt liv.
9. Yanell, 38 år, är hemmafru. Hon har bott i Havanna ungefär 20 år.
10. Engracia, 39 år, är hemmafru men hjälper även till som hembiträde ibland. Hon har bott i Havanna 8 år.
11. Michael, 20 år, är just nu arbetslös men väntar på svar angående jobb på fabrik. Han är född i Havanna.
12. Osmel, 47 år, arbetar med "casa particular". Han har bott i Havanna de senaste 30 åren.

3.6 Enkätundersökning

Vid en klassisk enkätundersökning fyller respondenten själva i frågeformuläret skriftligt. Frågeformulären distribueras vanligtvis via post eller online, men kan även levereras personligen till respondenter på gatan.⁴⁵

Vid tillämpning av denna metod användes ett slumpmässigt urval där vissa av respondenterna även var intervjupersoner medan andra var slumpmässigt utvalda från olika platser. Enkäterna besvarades helt anonymt för att skydda respondenternas integritet. Enkätundersökningen användes för att få statistik utöver de kvalitativa intervjuer som genomfördes till studien. Respondenterna fick besvara frågor där de svarade i en skala mellan 1-10, där 1 indikerar att situationen blivit sämre/minskat och 10 är en förbättring/ökning. Svaren sammanställdes och ett medelvärde räknades sedan ut för att få ett snitt gällande respondenternas uppfattning kring frågorna. Totalt samlades 21 enkätsvar in.

3.7 Observation

När det kommer till samhällsstudier är observationer en välanvänd metod som ofta appliceras inom antropologi och sociologi där forskaren observerar olika kulturer i sociala sammanhang. Observationer kan göras i en rad olika utföranden, till exempel i form av en öppen eller dold situation där tanken är att studera den "naturligt förekommande" situationen som uppstår. Självklart går det att diskutera huruvida en sådan situation alls kan uppstå när en observant finns närvarande och påverkar situationen.⁴⁶ Eftersom denna studie genomfördes på Kuba

⁴⁵ P. Esaiasson, M. Gilljam, H. Oscarsson & L. Wängnerud. (2012) *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad*. sid. 232

⁴⁶ Alvehus, J (2014) "Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok" sid. 93-94

gjordes observationer på plats. Dessa observationer omfattar hur situationer såg ut, hur platser upplevdes och uppfattades utifrån vårt västerländska perspektiv. Det kommer till viss del användas för att stärka informationen som respondenterna gav och även viss tidigare forskning.

Observationerna genomfördes med inspiration av en antropologisk metod där forskaren lever och deltar i den kultur som observeras.

3.8 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet i forskningssynpunkt handlar om huruvida forskningsresultatet skulle gå att upprepa, och om det skulle bli detsamma om en annan forskare genomförde samma studie. Validitet tyder i sin tur på om forskaren lyckats undersöka det forskaren ville undersöka. Är svaret trovärdigt eller inte. En undersökning kan till exempel få väldigt hög reliabilitet där människor skulle svara likadant, oavsett om en annan forskare gör om studien, men i sin tur väldigt låg validitet om det respondenterna svarar inte i verkligheten stämmer.⁴⁷

Då Kuba är ett land utan yttrandefrihet och där många ämnen är tabu kan svaren komma att ha varierande validitet. Reliabilitet kan även den komma att förändras i framtiden beroende på hur situationen i landet förändras. Enkätsvaren som samlades in och sammanställdes kan inte representera den totala befolkningen i Havana, men kommer användas för att stärka intervjuerna och till att skapa en rättvisare bild.

3.9 Eventuella hinder

Vid insamlingen av empiriskt material är det viktigt att nämna vissa faktorer kan ha påverkat resultaten. Dessa faktorer är främst en språk- och kulturbarriär och den bristande yttrandefriheten i landet. Det känsliga politiska läget gjorde att vissa ämnen fick lov att undvikas och att svaren kan ha komprimerats. Många tillfrågade vågade inte ställa upp på intervju då inspelning skulle ske på grund av rädsla att materialet skulle hamna i fel händer. Detta gjorde det svårt att hitta villiga respondenter som vågade tala fritt.

⁴⁷ Alvehus, J (2014) ”Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok” sid. 122

4.0 Teoretisk referensram

I detta kapitel framförs de olika teorier som kommer att användas vid analys av den insamlade empirin. Här är The Tourist Gaze, Irritation index samt TALC-modellen i fokus. Detta teoriavsnitt har även legat grund för utformningen av studiens intervjufrågor.

4.1 The Tourist Gaze

Boken "the tourist gaze" handlar sammanfattat om hur turister upplever och konsumerar landskap, kulturella event och andra objekt. Som turist blir ens synsätt att se landskap och samhällen selektivt, vilket betyder att turister ofta inte ser folket som lever och arbetar i landskapet. De ser heller inte den arbetskraften som krävs för att underhålla landskapet eller den fattigdom som kan gömma sig bakom dörren till en pittoresk men nedgången hydda. Urry (2002) menar att turisternas blick fokuseras på specifika delar av ett landskap medan andra förbises. Fokus hamnar på objekt eller delar i landskapet som på något sätt är distinkt annorlunda än deras vardagsliv, ofta sökande efter nostalgi. I en värld med ständigt växande turism blir den globala marknaden hårdare och alla vill ha en del av turistströmmen. Hur en plats kommuniceras och marknadsförs blir därför en del av "the tourist gaze" och i många fall används platsens unika kultur i marknadsföringen vilket förenklar och säljer ut den autentiska befolkningens kulturarv.⁴⁸

4.2 Irritation index

Irritation index, eller Irridex model, är en fyra stegs- teori som förklarar lokalbefolkningens, och lokalsamhällets reaktion samt respons på turismutveckling. Modellen menar att resulterande omständigheter med negativa socio-kulturella effekter kan leda till irritation i det lokala samhället. Med ett ökande antal turister och turismutveckling på en destination eller resort förändras invånarnas attityd till turister från eufori, till apati, irritation och slutligen antagonism. Doxey menar också att lokalbefolkningens irritation beror på hur tillgångarna fördelas mellan lokalbefolkning och turister. Under det första steget är antalet turister relativt lågt och det lokala samhället välkomnar turism. I nästa steg börjar antalet turister öka och relationen mellan turister och lokalbefolkning blir formell. Irritation är den fas när invånarna

⁴⁸ Urry, John. 2002. *The Tourist Gaze*. 2nd ed. (1st ed. 1990). London: Sage.

börjar bli oroade på grund av turismen och de ökande antalet ankomster. Till slut blir turister fienden som enbart bidrar på ett negativt sätt och möts av antagonism.⁴⁹

<i>Level of irritation</i>	<i>Destination responses to tourism</i>	<i>Likely stage(s) (Butler, 1980)</i>
1. Euphoria	- associated with the initial phase of the development of the destination - sense of excitement and anticipation - informal contact with tourists	Exploration Involvement
2. Apathy	- more formal contact with tourists, begin to be seen as a source of income and investment	Development
3. Annoyance	- residents begin to show misgivings about the tourism industry, due to increasing numbers and external investment and infrastructure	Consolidation
4. Antagonism	- irritations are expressed verbally and physically - politeness gives way to antagonism - tourists seen as the cause of the problem	Stagnation Decline

Figur 1.1: Faulkner, B & Tideswell, C 1997, 'A framework for monitoring community impacts of tourism', Journal of Sustainable Tourism⁵⁰

4.3 TALC-modellen

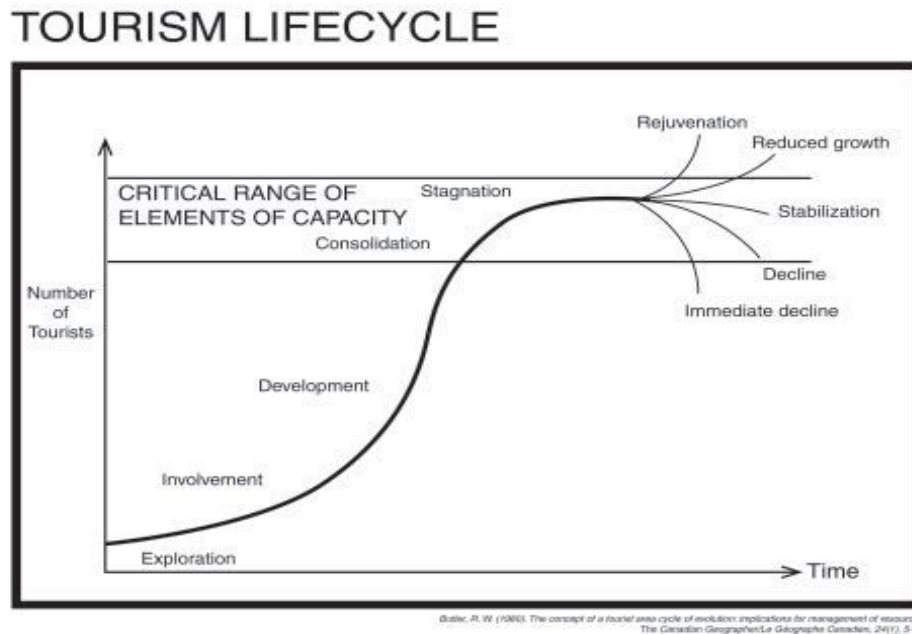
”The tourism area life cycle”, skapad av Butler 1980, förklarar hur en destinations livscykel förändras och därmed även lokalbefolkningens inställning till turister samt turismen. Dessa steg är enligt modellen expropriation, delaktighet, utveckling, stabilisering, avstanning, nedgång eller föryngring.

TALC-modellen är en av de mest robusta och använda konceptuella ramverken som används inom turismvetenskap, men även enligt författaren upplever inte alla destinationer dessa steg i cykeln lika tydligt som andra. Av den anledningen kan modellen inte appliceras på samma uniforma sätt på alla platser. Det finns många olika faktorer som kan komma att påverka hur kurvan i livscykeln ser ut, och dessa är svåra att förutsäga. Både interna och externa faktorer som politik, terrorism och naturkatastrofer kan komma att drastiskt förändra kurvan.

⁴⁹ Doxey, G.V. (1975) A causation theory of visitor-resident irritants: Methodology and research inferences. In Travel and Tourism Research Associations Sixth Annual Conference Proceedings. Sid. 195–98

⁵⁰ Faulkner, B & Tideswell, C 1997, 'A framework for monitoring community impacts of tourism', Journal of Sustainable Tourism

En destinations miljö, sociala och ekonomiska situation kommer att under kurvans tid förändras mellan expropriation till stagnation stadiet. I de flesta fall är de ekonomiska fördelarna för en destination prioriterade och ju mer miljö kvalitet, autenticitet samt lokal kultur förfaller – desto mer ökar den ekonomiska vinsten.⁵¹

Figur 1.2: Butler, R. W. & Brougham, E, J. 1980, ‘The concept of a tourism area cycle of evolution: Implications for the management of resources, Canadian Geographer⁵²

⁵¹ Butler, R. W. & Brougham, E, J. (1980). *The concept of a tourism area cycle of evolution: Implications for the management of resources*. Canadian Geographer, 24, 5–12.

⁵² Ibid

5.0 Empiriskt material

I detta kapitel kommer respondenternas svar och statistik som vi erhållit genom enkäterna att presenteras. För att underlätta presentationen av empirin har svaren delats upp i underteman baserade på frågorna som användes vid intervjuerna.

5.1 Respondenter

Antal år boendes i Havanna

Utifrån våra intervjuer går det att se att de yngre respondenterna är födda och har bott i Havanna hela sina liv, och den äldre generationen har flyttat in till staden senare. Den insamlade informationen visar att våra äldre respondenter genomsnittligen bott 30 år i Havanna.⁵³

Ökning av turister de senaste fem åren

Enligt samtliga respondenter har antalet turister i både *Havana Vieja* och Kuba ökat markant de senaste åren, detta syns tydligast i de centrala delarna av Havanna då många turister vandrar omkring där. Respondent Juan M tror framför allt att ökningen beror på att turister idag känner sig säkrare på Kuba än de gjorde för bara två år sedan. Förr var det inte ovanligt att turister blev rånade eller överfallna, därför har staten vidtagit åtgärder gällande brott mot turister. I dagens läge ser han uniformsklädda och civila poliser runt om i Havanna, samt att det har satts upp övervakningskameror för att beskydda turisterna. Tack vare dessa åtgärder har kriminaliteten minskat.⁵⁴ Genom vår enkät syns att de tillfrågade anser att brott mot lokalbefolkning samt turister har sjunkit de senaste åren.⁵⁵ Juan M menar att mängden turister har ökat mest bara de senaste två åren då det 2015 var ca tre miljoner turister och att det bara ökar mer och mer för varje år.⁵⁶ Även respondent Engracia har upplevt att turistströmmen det senaste året har ökat enormt i mängd.⁵⁷

Personlig kontakt med turister

⁵³ Sammanställning av intervjuer (2017)

⁵⁴ Juan M. (2017)

⁵⁵ Bilaga 2 – Statistik Kuba (2017)

⁵⁶ Juan M. (2017)

⁵⁷ Engracia (2017)

De respondenter som har eget företag har nästan daglig kontakt med turister, då det ingår i deras verksamhet. Vissa verksamheter har mer kontakt än andra, mycket beroende på var i staden de befinner sig.

Engracia, Maximiliano och Chela har liknande relation till turister, där den enda kontakten de har är när familjer, vänner eller bekanta kommer och hälsar på.⁵⁸ Respondent Yanell beskriver att hon för några år sedan arbetade både på flygplatsen samt bank och därför hade daglig kontakt med turister, men i nuläget efter att ha blivit hemmafru har hon ingen kontakt med turister alls.⁵⁹

5.2 Påverkan på Havana Vieja

Förändring i Havana Vieja senaste fem åren

Jorge befinner sig inte speciellt ofta inne i *Havana Vieja* och märker därför väldigt tydligt hur stadsdelen förändras mer och mer varje gång han besöker den. Om han jämför med hur stadsdelen såg ut för ett antal år sedan har mycket förändrats. Byggnader var ruiner, gatorna var smutsiga och han beskriver hur *Havana Vieja* ordagrant inte var något att ha.⁶⁰ Juan M stärker Jorges bild av stadsdelen som en ruin då han nämner att om inte staten hade lagt ner pengar hade allt förfallit och inte funnits kvar idag. Han förklarar att livssituationen för lokalbefolkningen som bor där har förbättrats sedan turismen blev mer omfattande. Om det inte hade varit för turismen och genomförda renoveringar hade många blivit av med sina hem. Han förklarar att om en restaurang ska öppnas upp i bottenplanet i ett hus räcker det inte med att renovera bara den våningen, utan då renoveras hela huset och därigenom även lägenheter.⁶¹ Chela anser också att boendesituationen har förbättrats för de som bor i *Havana Vieja* och att hon kan se en tydlig förändring i stadsdelen.⁶² Samtliga respondenter kan intyga att *Havana Vieja* har förändrats mycket de senaste åren genom renovering, förbättring av vägar, bättre belysning och att stadsdelen fått nytt liv genom att öppna restauranger, barer, hotell och planterat växter.

Michael menar att en av de största förändringarna är den ökade säkerheten i stadsdelen. Till exempel kan han se poliser i nästan varje gathörn för att turisterna ska känna sig säkrare.

⁵⁸ Engracia, Maximiliano & Chela (2017)

⁵⁹ Yanell (2017)

⁶⁰ Jorge (2017)

⁶¹ Juan M. (2017)

⁶² Chela (2017)

Dessa stora förändringar beror på att det är här alla resurser läggs och regeringen försummar därför andra delar av staden.⁶³

5.3 Turismens inverkan på lokalbefolkningen

Generell uppfattning av turismen

Michael anser att turism är något positivt för landet, men att pengarna från turismen inte satsas på rätt saker. Han anser att pengarna bör användas för att utveckla infrastrukturen, till exempel kollektivtrafiken då det är svårt för kubaner att förflytta sig i och utanför staden. Han anser även att regeringen enbart fokuserar på Havana Vieja – och struntar i områden utanför. I förorterna har folk problem med vattenledningar, avlopp, vägar och liknande. Alla förbättringar som görs är tänkta utifrån turistperspektiv och därför räcker inte resurserna till för att kunna hjälpa lokalbefolkningen. Turister som kommer hit har råd att åka taxi, äta ute, bo på hotell och att hyra bil, till skillnad från kubaner som inte har valuta nog för det. Därför upplever turisterna inte situationen på samma sätt och har svårt att sätta sig in i hur kubaner faktiskt har det. Han tycker att regeringen bör sänka priset på dessa varor och tjänster för lokalbefolkningen, så att även de kan ta del av dem.

Enligt Michael har turister mer rättigheter på Kuba än lokalbefolkningen och är överbeskyddade av regeringen, om någon skulle till exempel råna en turist blir det långa fängelsestraff. Straffskalan är inte heller rättvis då det är mycket mildare straff för turister, även om de begår samma brott som den inhemska befolkningen. Kubaner straffas även hårdare för brott som begås mot turister än mot lokalbefolkningen.⁶⁴

Även Maximiliano har en generellt positiv uppfattning då han menar att turismen gynnar landet på många sätt, det erbjuder nya arbetstillfällen och man kan driva eget företag till exempel “casa particulares”. Om det inte hade funnits så mycket turism tror han att befolkningen skulle ha sämre levnadsstandard, men han berättar även att ett problem som dykt upp i och med turismen är valutan. Innan använde landet bara kubanska pesos, men på grund av turismen har en ny valuta – CUC- introducerats. Denna valuta motsvarar den amerikanska dollarn och är därför mer värd än den inhemska valutan. Kubaner får fortfarande

⁶³ Michael (2017)

⁶⁴ Michael (2017)

lön och liknande utbetalad i den inhemska valutan, medan många priser står i CUC, vilket har gjort det svårare att överleva på den lön som betalas ut då saker har blivit dyrare.⁶⁵

Den totala uppfattningen av turismen är ändå väldigt positiv, speciellt hos dem som arbetar inom sektorn. De flesta är enbart positiva och tar upp ekonomiska fördelar, fler arbetstillfällen och möten med andra kulturer som gynnande faktorer som turismen medför.

Även de respondenter som inte arbetar med turism är positiva och Chela tar upp att importen av utländska varor ökar i och med turismen.⁶⁶

Genom enkäten fick vi fram att den generella uppfattningen är att droganvändningen och alkoholkonsumtionen minskat eller är oförändrad sedan turismen började växa.

Trafiksituationen i staden anses vara oförändrad enligt insamlad statistik medan prostitutionen har ökat något.⁶⁷

Turismens inverkan på livsstil

Generellt sett menar alla att turismen inte påverkar deras livsstil personligen och om det finns en påverkan så är den positiv. Även enkätsvaren visar detta då anställningsmöjligheter, livskvalitet i allmänhet och folks inställning till arbete har ökat samt blivit bättre.⁶⁸ Yarlys säger att hon inte blir negativt påverkad och att ju fler turister som kommer, desto mer arbete genererar det då hon driver "casa particular".⁶⁹ Juan M anser också att det inte bara hjälper honom och andra personligen, utan att det även hjälper staten då privata företag betalar 10% i skatt och därigenom utvecklas skola och sjukvård.⁷⁰ Som tidigare nämnt tar Maximiliano upp den nya valutan som negativ aspekt och antyder på att det är det enda negativa med hur turismen påverkat honom och lokalbefolkningen.⁷¹

Skillnad på beteende mellan turister och lokalbefolkning

Michael upplever turister som snälla och att de inte har någon baktanke när de socialiserar sig med kubaner, de är sig själva, nyfikna på kulturen, öppna och givmilda. Skillnaden mellan en

⁶⁵ Maximiliano (2017)

⁶⁶ Chela (2017)

⁶⁷ Bilaga 2 – Statistik Kuba (2017)

⁶⁸ Bilaga 2 – Statistik Kuba (2017)

⁶⁹ Yarlys (2017)

⁷⁰ Juan M. (2017)

⁷¹ Maximiliano (2017)

kuban och en turist är att kubanen alltid har en baktanke. Gör man någon en tjänst – förväntar de sig en gentjänst, han menar att beteendet grundar sig i att folk är i ett ständigt jagande för att överleva dagen, men turister och kubaner har en väldigt bra relation. Självklart finns det turister som beter sig illa, till exempel dem som beter sig respektlöst och förväntar sig att kubaner ska göra saker för struntsummor.⁷²

Även Jorge anser att vissa turister ser ner på kubaner. De behandlar kubaner som mindre värda eftersom de har mer pengar och har tillgång till fler materiella ting. Men andra turister är underbara, och anpassar sig till samhället. Han har haft väldigt få problem med turister under de 12 åren han drivit “casa particulare.”⁷³

Det finns en uppfattning om ömsesidigt förtroende mellan turister och kubaner, och alla respondenter har en positiv bild av turisterna på ön och anser att de är trevliga, respektfulla och väldigt vänliga mot lokalbefolkningen. Enkät svar stärker detta då turisternas beteende mot lokalbefolkningen visat sig vara väldigt bra, deras artighet och hyfs samt ärlighet fick höga poäng.⁷⁴ Yamill säger att största skillnaden han märker är hur folk beter sig och vilka vanor vi har, kubaner är mer sociala, har mer karisma och tycker om att vara bland folk.⁷⁵ Maximiliano anser samma som Yamill men även att detta ibland kan uppfattas som jobbigt för turister då kubaner är väldigt ”på”⁷⁶, de kan nästan uppfattas som att de “hoppas på” turister. Men det beror väldigt mycket på hur man är som person anser Yanell.⁷⁷ I enkät svaren anser även de respondenterna att turister är ärligare mot lokalbefolkningen, än vad lokalbefolkningen är mot turister.⁷⁸ Yarlys tycker däremot att turister har bättre beteende än kubaner, framförallt när det gäller respekt. Ett exempel som ges är nedskräpning, där hon förklarar hur kubaner slänger allt på marken medan turister håller sig från att skräpa ner.⁷⁹

Turismens fortsatta utveckling

Samtliga respondenter anser att turismen bör fortsätta öka. De anser att turismen gynnar landet och dess befolkning så pass mycket att de i nuläget inte ska ha en begränsning.

⁷² Michael (2017)

⁷³ Jorge (2017)

⁷⁴ Bilaga 2 – Statistik Kuba (2017)

⁷⁵ Yamill (2017)

⁷⁶ Maximiliano (2017)

⁷⁷ Yanell (2017)

⁷⁸ Bilaga 2 – Statistik Kuba (2017)

⁷⁹ Yarlys (2017)

Osmel tycker att turismen behövs för landets ekonomi, att det gynnar lokalbefolkningen och att den skapar fler arbeten samt att den gärna får öka⁸⁰, detsamma anser Yanell⁸¹, Jorge⁸² och Chela.⁸³

Michael vill att turismen ska öka, men att pengarna som kommer in skall läggas på att förbättra livssituationen för kubaner, för så är det inte just nu. Den kubanska befolkningen märker att pengarna som kommer in inte fördelas rättvist, utan stannar hos staten och militärerna, till exempel har alla militärer en egen bil, och det skulle aldrig en vanlig kuban ha råd med.⁸⁴

Några positiva saker som en ökad turism för med sig är enligt respondenterna möjligheten att få ta del av nya kulturer och lära känna världen⁸⁵, de tror att det kommer att ske en förbättring av infrastrukturen med vägnät och hus⁸⁶ samt att mångas verksamheter kommer gynnas av en fortsatt ökning.⁸⁷

Maximiliano anser att turismen bör öka då det är bra för landet, och det bästa vore om blockaden mellan USA och Kuba försvann. Det påverkar importen av varor och produkter vilket gör att hyllor står tomma och folk har svårt att få tag på de saker de behöver. Dessutom gör det att de få varor som kommer in i landet är dyra och säljs i "CUC" istället för inhemska valuta.⁸⁸

Tre respondenter ansåg att turismen bör öka med tiden, men att det måste ske i rätt tempo.⁸⁹ Samhället måste hinna anpassa sig till de förändringar som kommer ske med den ökande turistströmmen⁹⁰, då turismen på Kuba fortfarande är väldigt ny och om folk inte är förberedda kommer det bli katastrofala resultat.⁹¹

⁸⁰ Osmel (2017)

⁸¹ Yanell (2017)

⁸² Jorge (2017)

⁸³ Chela (2017)

⁸⁴ Michael (2017)

⁸⁵ Engracia (2017)

⁸⁶ Yarlys (2017)

⁸⁷ Juan M. (2017)

⁸⁸ Maximiliano (2017)

⁸⁹ Juan R. (2017)

⁹⁰ Fran (2017)

⁹¹ Yamill (2017)

6.0 Analys och resultat

I detta kapitel analyseras det empiriska materialet genom att jämföras med tidigare forskning och sedan förklaras genom appliceringen av teorier. Texten presenteras genom liknande underteman som i kapitel empiri där de är baserade på frågorna som användes vid intervjuerna.

6.1 Inverkan på Havana Vieja

Utifrån vårt empiriska material kan vi konstatera att turismen har ökat avsevärt i *Havana Vieja* de senaste fem åren. Utöver detta beskriver alla respondenter hur stadsdelen har ändrat fysisk karaktär när det gäller förnyelse i form av gator, renovation av fasader, belysning och hur stadsdelen fått liv genom öppnandet av restauranger/barer och plantering.⁹² Det byggs även nya fastigheter för att möta turisternas önskemål samt att gamla kolonialbyggnader blir förnyade som turistmål.⁹³ Enligt författaren Nick Bailey förnyas de mest attraktiva byggnaderna i Havana Vieja och övertas totalt i turistsammanhang.⁹⁴ Det är dock inte bara de mest attraktiva fastigheterna som förnyas, utan även lägenhetsbyggnader där lokalbefolkningen bor renoveras. Juan M förklarar att livssituationen för invånarna har förbättrats sedan turismen ökat. Tillexempel, om en restaurang ska öppnas i bottenplan i en fastighet renoveras inte bara just den våningen, utan huset i helhet och därigenom även lägenheter ägda av kubaner.⁹⁵ Nick Bailey menar på att hur turismen har påverkat lokalbefolkningen i Havana Vieja är svårt att sammanfatta, mycket på grund av saknad inom demografisk statistik. Enligt OCH är en befolkning på ca 70 000 personer bosatta i området och att den ständigt minskar. Ett antal källor tyder på att Havana Vieja genomgår en demografisk förändring och bostadsutveckling som är lik utvecklingen i andra historiska centrum.⁹⁶

Bailey menar även på att gamla stan håller på och redan till viss del har förvandlats till en "turistbubbla" och andra kommentatorer så som Scarpaci anser att *Havana Vieja* kan i strävandet efter mer turism förlora sin unicitet och förvandlas till något som ser ut som alla

⁹² Sammanställning av intervjuer (2017)

⁹³ Observation i *Havana Vieja* (2017)

⁹⁴ Bailey, N (2007) " *The Challenge and Response to Global Tourism in the Post-modern Era: The Commodification, Reconfiguration and Mutual Transformation of Habana Vieja, Cuba*

⁹⁵ Juan M. (2017)

⁹⁶ Bailey, N (2007) " *The Challenge and Response to Global Tourism in the Post-modern Era: The Commodification, Reconfiguration and Mutual Transformation of Habana Vieja, Cuba*

andra karibiska hamnstäder.⁹⁷ Även respondent Yamill påpekar att det går att se stora förändringar i *Havana Vieja* när det gäller turismen, han nämner till exempel att han nu för tiden ser fler turister än kubaner i stadsdelen.⁹⁸ Detta fenomen kan förklaras med Urrys teori *The tourist gaze* där han menar att turistens blick fokuseras på specifika delar i ett landskap, medan de förbiser andra. Denna uppmärksamhet landar på miljöer de inte kan hitta i sin vardag och därför blir det de delar som mest sticker ut automatiskt de mest attraktiva. I och med detta sökande från turisternas sida blir även marknadsföringen av en plats en del av *The tourist gaze*. Många platser marknadsförs till exempel sin unika kultur vilket förenklar och säljer ut befolkningens autentiska kulturarv.⁹⁹ Det kan även intygas genom observationer efter att ha spenderat mycket tid på plats. I de mest attraktiva delarna i stadsdelen fanns nästan enbart turister och väldigt få från lokalbefolkningen, de kubaner som befann sig på destinationen bodde i området eller arbetade på restauranger, barer och butiker. Det som lyftes fram i marknadsföring samt på plats var unika kulturella byggnader och sevärdheter som finns i *Havana Vieja*, inte de förfallna byggnaderna bakom dessa attraktioner.¹⁰⁰

Det som nu händer i *Havana Vieja* är väldigt likt det som hände i stenstaden i Zanzibar där författaren Rafael Marks undersökt hur stadsdelen påverkats av den ökande turistströmmen. Staden genomgick på 1980-talet en snabbt social och ekonomisk förändring, till stor del pådriven av den ökande turismen.¹⁰¹ Det som just nu pågår i *Havana Vieja*¹⁰² pågick i stenstaden under 70-talet då stadsdelen stod i total försummelse, ingen ekonomisk tillväxt samt att husen stod i förfall.¹⁰³ Detsamma gällde *Havana Vieja* och respondent Jorge stärker denna bild då han förklarar hur *Havana Vieja* för ca fem år sen var en ruin, husen var förfallna och det gick knappt att gå på gatorna.¹⁰⁴

Parett, Fletcher och Cooper beskriver hur de kom till insikt att den gamla stadskärnan i Edinburgh behövde bevaras och därför startade ett etablissemang vars uppgift är ta hand om

⁹⁷ Ibid

⁹⁸ Yamill (2017)

⁹⁹ Urry, John. 2002. *The Tourist Gaze*. 2nd ed. (1st ed. 1990). London: Sage.

¹⁰⁰ Observation i *Havana Vieja* (2017)

¹⁰¹ Marks, R (1996) "Conservation and community: The contradictins and ambiguities of tourism in the stone town of Zanzibar"

¹⁰² Bailey, N (2007) "The Challenge and Response to Global Tourism in the Post-modern Era: The Commodification, Reconfiguration and Mutual Transformation of Habana Vieja, Cuba

¹⁰³ Marks, R (1996) "Conservation and community: The contradictins and ambiguities of tourism in the stone town of Zanzibar"

¹⁰⁴ Jorge (2017)

restaureringsprogrammet.¹⁰⁵ Liknande projekt har startats runt om i andra historiska stadscentrum, inte minst i stenstaden i Zanzibar¹⁰⁶ och *Havana Vieja*.¹⁰⁷ Dock beskriver Marks hur restaureringsprogrammet i Zanzibar i slutändan riskerar att få oklara och motsägelsefulla konsekvenser. Han menar att vissa speciella byggnader väljs ut för preservering, samtidigt som stadsdelens många sköra sociala och kulturella nätverk skadas eller förstörs. Det diskuteras hur denna typ av turismdriven strategi kan leda till ekonomisk vinning och kulturell vitalisering, men att det i slutändan leder till gentrifiering och marginalisering av de fattiga i området.¹⁰⁸

I Zanzibar gick det att se hur liberaliseringen och privatiseringen ledde till en blomstrande handel, ökande huspriser och en snabb förändring i stadens fysiska byggnadsstruktur.¹⁰⁹ I och med att Kuba är en kommunistisk stat existerar ingen fri marknad och därför går det inte att veta om *Havana Vieja* går mot samma utveckling som stenstaden i Zanzibar. Precis som författarna Sheryl Marie Elliot och Lisa Delpy Neirotti kommit fram till befinner sig Kuba i en unik situation där de måste anpassa sin turismutveckling till en internationell kapitalistisk marknad.¹¹⁰

“Havana Vieja är den delen av staden som staten lagt mest pengar på de senaste åren. De är måna om att stadsdelen ska bli trevlig och lockande för turister. Men självklart finns det delar som fortfarande håller på att falla ihop.”¹¹¹

6.2 Turismens fysiska inverkan på lokalbefolkningen

Författaren Chandana Jayawardena förutspådde i sin undersökning *Revolution to revolution: why is tourism booming in Cuba?* att Kuba år 2010 skulle vara det ledande turistmålet i Västindien, med eller utan en öppning av de amerikanska gränserna.¹¹² Detta kan stärkas med

¹⁰⁵ Cooper, C, Parlett, G & Fletcher, J (1995) *“The impact of tourism on the Old Town of Edinburgh”*

¹⁰⁶ Marks, R (1996) *“Conservation and community: The contradictins and ambiguities of tourism in the stone town of Zanzibar”*

¹⁰⁷ Bailey, N (2007) *“ The Challenge and Response to Global Tourism in the Post-modern Era: The Commodification, Reconfiguration and Mutual Transformation of Habana Vieja, Cuba*

¹⁰⁸ Marks, R (1996) *“Conservation and community: The contradictins and ambiguities of tourism in the stone town of Zanzibar”*

¹⁰⁹ Marks, R (1996) *“Conservation and community: The contradictins and ambiguities of tourism in the stone town of Zanzibar”*

¹¹⁰ Elliot, M, S & Neirotti, D, L (2008) *“ Challanges of tourism in a dynamic island destination: the case of cuba ”*

¹¹¹ Maximiliano (2017)

¹¹² Jayawardena, C (2003) *“ Revolution to revolution: why is tourism booming in Cuba?”*

empiriskt insamlat material där alla respondenter påpekade en markant ökning de senaste åren.¹¹³ Statistik publicerad av Oficina Nacional De Estadistica e Informacion visar att det var totalt 2 429 809 turister på Kuba år 2009, och att antalet hade ökat med 23% (3 002 745) år 2014.¹¹⁴ Denna ökning av turister har i sin tur lett till en ökning av arbetsmöjligheter,¹¹⁵ samt en ökning av intäkterna inom branscherna handel, restaurang och hotell. År 2009 arbetade 628 000 personer inom sektorn och 2014 ökade antalet till 755 000 arbetare.¹¹⁶ De internationella intäkterna år 2009 från turismnäringen på Kuba motsvarade 2 082,4 miljoner CUC, och hade ökat med 22% år 2014.¹¹⁷ Vi kan även se en tydlig ökning av investering inom turismsektorn mellan åren 2005 och 2015 där World Travel & Tourism Council även förutspår en markant ökning av investering fram till 2025.¹¹⁸

När det gäller den fysiska inverkan i form av ekonomi samt arbete går det att dra en parallell till Peter M. Sanchez och Kathleen M. Adams forskning. De menar att turismen räddade den kubanska ekonomin på 90-talet genom att ge ett flöde av utländsk valuta och att den än idag ger en snabb socioekonomisk tillväxt. Dock finns det en rad motsägelsefullheter som tillkommer genom turismen och kan i sin tur underminera de positiva aspekterna som näringen tillför.¹¹⁹ Respondent Maximiliano anser att turismen är ekonomiskt positiv för landet, men han kan även se de negativa valutaproblemen som uppstått sedan turismen började öka under 90-talet och CUC introducerades. Denna valuta har gjort att saker har blivit dyrare, kubaner får fortfarande sin lön utbetald i CUP vilket inte gynnar lokalbefolkningen då CUC valutan är värd mycket mer. Den inhemska befolkningen jobbar väldigt hårt men får i snitt ut 10–20 CUC i månaden som de ska försöka överleva på, men tyvärr räcker knappt pengarna till i och med prishöjningar.¹²⁰

”Vi kubaner arbetar hårt med renoveringar av hotell och allt som har med turismen att göra, men de ekonomiska omständigheterna ger inte oss en möjlighet att njuta av det vi byggt upp i vårt eget land.”¹²¹

¹¹³ Sammanställning av intervjuer (2017)

¹¹⁴ Turismo ONEI (2014)

¹¹⁵ Bilaga 2 – Statistik Kuba (2017)

¹¹⁶ Empleo y salarios ONEI (2014)

¹¹⁷ Turismo ONEI (2014)

¹¹⁸ World Travel & Tourism Council (2015) *Travel & Tourism – Economic impact 2015 Cuba*

¹¹⁹ Sanchez, M, P & Adams, M, K (2007) ”*The Janus-faced character of tourism in Cuba*”

¹²⁰ Maximiliano (2017)

¹²¹ Michael (2017)

Att det ser ut på det här sättet gör det även svårt för turister att uppfatta hur situationen faktiskt ser ut för lokalbefolkningen då turister har råd att hyra bil, åka taxi, äta ute och bo på hotell. Michael anser att regeringen borde sänka priset på tidigare nämnda aktiviteter för invånarna, så att även de kan ta del av uppbyggnaden i landet.¹²²

Peter M. Sanchez och Kathleen M. Adams fortsätter att förklara hur det i utvecklingsländer kan skapas problem när de försöker kombinera ekonomisk tillväxt och social jämställdhet.¹²³ Detta är ett problem som respondent Michael uppmärksammar när han förklarar hur straffskalan ser olika ut beroende på om det är en kuban som begår brottet, eller en turist. Han menar att turister har fler rättigheter i landet än vad lokalbefolkningen har och att turister är överbeskyddade av regeringen. Om en kuban begår ett brott mot en turist blir det väldigt hårda konsekvenser med fängelsestraff på mellan 20–25 år.¹²⁴

Andra bieffekter som kan påverka landet är prostitution, rasism och korruption enligt Peter M. Sanchez och Kathleen M. Adams¹²⁵ och även författarna Sheryl Marie Elliot och Lisa Delpy Neirotti menar på att prostitution, en ökande svart marknad, brist på varor och livsmedel, låg kvalitet på service och en överbelastning av telenätet är negativa faktorer som turism förvärrat på Kuba.¹²⁶ Dessa element har även använts i studien *Social impacts of tourism host preceptions* där författarna undersökt hur lokalbefolkningen på Nadi, Fiji, uppfattar turismens negativa samt positiva effekter. Faktorerna som togs upp i enkäten var hur anställningsmöjligheterna-, inkomster-, levnadsstandarden och attityden till arbete förändrats. De tog även upp alkoholism, drogmissbruk, prostitution, kriminalitet och trafiksituationen som faktorer, där respondenterna fick ge sin personliga bild av situationen.¹²⁷ Samma mall användes vid insamlingen av empiri på Kuba då båda destinationerna är öar där turismen är viktigaste inkomsten.

Det empiriska materialet visar att arbetsmöjligheterna, turisternas beteende mot lokalbefolkningen, gästfrihet samt artighet, invånarnas ärlighet mot turister, folks inställning

¹²² Michael (2017)

¹²³ Sanchez, M, P & Adams, M, K (2007) ”*The Janus-faced character of tourism in Cuba*”

¹²⁴ Michael (2017)

¹²⁵ Sanchez, M, P & Adams, M, K (2007) ”*The Janus-faced character of tourism in Cuba*”

¹²⁶ Elliot, M, S & Neirotti, D, L (2008) ”*Challenges of tourism in a dynamic island destination: the case of Cuba*”

¹²⁷ King, B, Pizam, A & Milman, A (1993) ”*Social impacts of tourism host preceptions*”

till arbete och att livskvaliteten i allmänhet har förbättrats de senaste fem åren i och med turismen. Undersökningen visar även att ömsesidigt förtroende mellan människor och att artighet samt ärlighet från turister har blivit något bättre. Gällande negativa aspekter som kriminalitet, brott mot turister samt lokalbefolkning och droganvändning pekar enkätsvaren på att dessa existerar men att de minskat en aning senaste fem åren. De faktorer som enkätsvaren visar vara helt oförändrade är alkoholkonsumtionen och trafiksituationen medan prostitutionen i landet har ökat något i takt med turismen.¹²⁸ Tidigare har det ansetts att de respondenter som är anställda inom och drar ekonomisk nytta av turismen är positivt inställda, medan de som inte drar nytta utav turistnäringen är negativt inställda. Med denna logik skulle respondenter som påpekar hur turismen bidrar till ökad prostitution, alkoholism, drogmissbruk och en förvärrad trafiksituation automatiskt vara negativa till turismen och dess utveckling. Dock syntes inte detta mönster varken på Fiji¹²⁹ eller på Kuba, där studien tydligt visar att respondenterna inte är emot turism och att de uppskattar det positiva som turismen medför till samhället. Den visar även att respondenterna är medvetna om biverkningarna, men att de positiva effekterna övervinner de negativa, oavsett om de drar direkt ekonomisk nytta av den eller inte.¹³⁰

J. E. Brougham och R. W. Butler argumenterar för att det ofta finns brister i undersökningar kring lokalbefolkningens inställning till turismen. Avgörande variabler som ålder, språkkunnighet, turistkontakt och hur länge respondenten har bott i området påverkar inställningen och undersökningar hämmas på grund av otillräckliga statistikverktyg. Det går alltså inte att dra slutsatsen att turismen är något positivt och gynnsamt för alla i värdsamhället.¹³¹ Vid vår insamling av empiriskt material användes de variabler som J. E. Brougham och R. W. Butler föreslår i sin artikel för att täcka de brister som ofta existerar i denna typ av undersökning. Utav de tolv respondenter som intervjuats har endast fem daglig kontakt med turister, åldern varierade mellan 20 och 63 där medelåldern var 44,5. Snittet för hur länge respondenterna bott i området varierade mellan åtta och 67 år och gällande språkkunskap talade ingen av respondenterna något annat än modersmålet spanska. Trots att

¹²⁸ Bilaga 2 – Statistik Kuba (2017)

¹²⁹ King, B, Pizam, A & Milman, A (1993) ” *Social impacts of tourism host preceptions* ”

¹³⁰ Bilaga 2 – Statistik Kuba (2017)

¹³¹ Butler, R. W & Brougham, E, J. (1980). *The concept of a tourism area cycle of evolution: Implications for the management of resources*. Canadian Geographer

dessa variabler var resultatet detsamma där samtliga respondenter var positivt inställda till turismen.¹³²

När det gäller lokalbefolkningens attityd gentemot turism går det att applicera Butlers *The tourism area life cycle* för att förstå var en destination befinner sig i utvecklingsstadiet. Butler menar att en destinations ekonomiska-, miljömässiga- och kulturella situation förändras i och med dess livscykel förändras.¹³³ Då Kuba fortfarande är en relativt ung destination och ett nyupptäckt turistmål finns det med stöd av vår empiri tydliga tecken att Kuba befinner sig mellan *Involvement* och *Development* stadiet i TALC-modellen. Respondenterna anser inte att turismen påverkar dem speciellt negativt och samtliga har inställningen att turismen bör fortsätta öka. Många hjälper till att fortsätta driva samt utveckla turismen genom att erbjuda boende, arbeta på restauranger och köra turister. Dock anser några att turismen måste få ta sin egen tid och inte öka allt för snabbt, vilket indikerar att Kuba har gått förbi *Involvement* och istället börjar närma sig *Development*.

”Turismen bör öka men det får dock inte gå för fort, alla måste hinna anpassa sig till den turism som finns nu och även förbereda sig på mer. Om turismen skulle öka nu på en gång så hade nog ingen hunnit med och det hade blivit kaos.”¹³⁴

Att förutspå hur en destinations livscykel kommer utvecklas är svårt då inte alla destinationer upplever dessa steg på exakt samma sätt. Det finns många olika faktorer som kan komma att ändra hur cykeln ser ut, till exempel kan politiskt klimat, terrorism och naturkatastrofer drastiskt ändra kurvan.¹³⁵ Då Kuba befinner sig i en unik situation skapas annorlunda förutsättningar och ovanliga utmaningar för framtida turismutveckling¹³⁶och därför är det svårt att kunna veta hur Kubas framtida utveckling i TALC-modellen kommer att se ut.

¹³² Sammanställning av intervjuer (2017)

¹³³ Butler, R. W & Brougham, E, J. (1980). *The concept of a tourism area cycle of evolution: Implications for the management of resources*. Canadian Geographer

¹³⁴ Fran (2017)

¹³⁵ Butler, R. W & Brougham, E, J. (1980). *The concept of a tourism area cycle of evolution: Implications for the management of resources*. Canadian Geographer

¹³⁶ Elliot, M, S & Neirotti, D, L (2008) ” *Challenges of tourism in a dynamic island destination: the case of cuba* ”

6.3 Turismens psykiska inverkan på lokalbefolkningen

Det kan vara svårt att uppfatta hur turismen faktiskt påverkar en befolknings livssituation och livskvalitet då det finns många faktorer som berör. Därför byggdes den empiriska frågeställningen utifrån detta för att kunna få en helhetsuppfattning kring ämnet. Våra respondenter ansåg inte att turismen påverkade deras livskvalitet på ett negativt sätt och många påpekade att turismen inte påverkade dem alls förutom att de såg att turismen bidrar till en bättre ekonomi.¹³⁷

Denna euforiska inställning till turismen kan kopplas till Doxeys teori *Irritation Index* där han menar att beroende på var en destination ligger i utveckling, så reagerar folk utefter det. Beroende på hur tillgångarna fördelas mellan lokalbefolkningen och turister varierar nivån av irritation.¹³⁸ Kuba befinner sig i ett utvecklingskede där befolkningen känner eufori men samtidigt börjar skaffa sig en mer formell kontakt med turisterna. Respondenterna lägger stor vikt vid att turismen är en inkomstkälla och en näring som hjälper landet framåt.¹³⁹

Respondent Michael visar tydligt i sitt svar angående sin generella uppfattning av turismen att han känner missnöje över hur resurserna distribueras och att det finns en orättvisa i var inkomster från turismen investeras och han anser att rätt saker inte prioriteras. Ett stort problem för kubaner är den bristande infrastrukturen vilken gör det svårt för lokalbefolkningen att förflytta sig, han säger även att regeringen enbart fokuserar på att förbättra Havana Vieja. Områden utanför staden har problem med vattenledningar och el, att vägar försummas och att förbättringar som görs i landet läggs på turistverksamheten. Detta leder till att det saknas resurser att förbättra livskvaliteten för befolkningen.¹⁴⁰ Enligt *Irritation Index* kan vi se att Michael börjar närma sig steg tre, *annoyance*, då han upplever viss irritation över resursfördelningen. Dock vänder sig inte irritationen mot turisterna, utan mot staten, vilket skulle kunna förklaras genom Kubas unika politiska och ekonomiska situation. Det är svårt att kunna förutspå om Kuba kommer följa modellen då det verkar som att den ökande irritationen och missnöjet fokuseras mot staten. Michael säger:

¹³⁷ Sammanställning av intervjuer (2017)

¹³⁸ Doxey, G.V. (1975) A causation theory of visitor-resident irritants: Methodology and research inferences. In Travel and Tourism Research Associations Sixth Annual Conference Proceedings.

¹³⁹ Bilaga 1 – Sammanställning av intervjuer (2017)

¹⁴⁰ Michael (2017)

”Jag vill att turismen ska öka i landet, men med förutsättningen att även vi kubaner får en bättre livskvalitet, infrastruktur och ekonomi.”(Michael, 2017)¹⁴¹

7.0 Avslutande reflektion

Baserat på de frågeställningar som ställdes i studien har samtliga besvarats. Kapitlet avslutande reflektion delas upp efter dessa frågeställningar och resultatet presenteras samt diskuteras.

Hur påverkas Havana Vieja som destination av turismen?

Efter att ha genomfört vår empiriska undersökning kan vi fastställa att *Havana Vieja* påverkas mycket av turismen då den konstant ökar och förändrar stadsdelens fysiska utseende. Den insamlade datan visar att förändringarna uppfattas som positiva då det leder till upprustning av stadsdelen samt en ökad levnadsstandard för lokala invånare. Turismen i stort uppskattas av lokalbefolkningen då de anser att den genererar arbetstillfällen, ekonomiska fördelar och ett utbyte mellan kulturer. Dock uppmärksammade några respondenter att turismen även bidrar med negativa inverkan, men att de positiva sidorna övervinner.

Hur påverkas lokalbefolkningen i Havanna av turismen?

Genom turismens ökning har fler kunnat starta egna företag, hus renoveras och den ekonomiska situationen har förbättrats för en del av befolkningen vilket har lett till en bättre livskvalitet. Även det empiriska materialet stödjer detta och att lokalbefolkningens liv inte påverkas negativt. Det syntes även tydligt i vår insamlade statistik att faktorer som prostitution, kriminalitet, trafiksituation, alkohol - och drogkonsumtion är oförändrade eller har minskat/förbättrats i och med turismens expansion.

Ett eventuellt problem vid insamlingen av empirisk data var språk- och kulturbarriären, men det största problemet vi stötte på var avsaknaden av yttrandefrihet i landet. Språkbarriären underlättades till viss del då en av författarna talar spanska, men trots detta finns det ett kulturellt hinder som är svårt att undvika. Att befolkningen inte får tala fritt om känsliga ämnen beror på den politiska situationen och det måste antas att detta kan ha påverkat resultaten i studien.

¹⁴¹ Ibid

Vad har lokalbefolkningen för inställning till turismen och varför?

Sammanfattat är bilden av turismen på Kuba övervägande positiv bland lokalbefolkningen. Detta kan bero på var landet befinner sig i utvecklingskurvan och lokalbefolkningens inställning kan komma att förändras i och med en fortsatt ökning av anländande besökare. Det är svårt att förutspå hur Kubas framtid kommer se ut längre fram. I dagsläget ser det ut som att turismen kommer fortsätta expandera i landet och den irritation som kan komma att uppstå riktas mot regeringen, inte turisterna. Därför kommer fortsatt forskning inom ämnet behöva genomföras för att få en bättre bild av turismens socio-kulturella inverkan på Kuba och dess lokalbefolkning.

8.0 Referenslista

8.1 Litteratur

Alvehus, J 2014, *Skriwa uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Första upplagan. Liber AB

Bryman, A. 1997, *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur AB

Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H & Wängnerud, L 2007, *Metodpraktikan - konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Tredje upplagan. Norstedts Juridik AB

Lantz, A 2013, *Intervjumetodik* uppl. 3. Studentlitteratur AB

Richards, G, & Hall, D 2000, *Tourism And Sustainable Community Development*, London: Routledge, Discovery eBooks, EBSCOhost

Urry, John. 2002. *The Tourist Gaze*. 2nd ed. (1st ed. 1990). London: Sage.

8.2 Artiklar

Bailey, N 2008, 'The challenge and response to global tourism in the post-modern era: the commodification, reconfiguration and mutual transformation of Habana Vieja, Cuba', *Urban Studies*, 5-6, p. 1079, Academic OneFile, EBSCOhost.

Brougham, J. E., & Butler, R. W 1981, 'A segmentation analysis of resident attitudes to the social impact of tourism', *Annals of tourism research* 8.4 p. 569-590. EBSCOhost.

Butler, R. W. (1980). The concept of a tourism area cycle of evolution: Implications for the management of resources. *Canadian Geographer*, 24, 5–12.

De Holan, P, & Phillips, N 1997, 'Sun, sand, and hard currency: Tourism in Cuba', *Annals Of Tourism Research*, 24, 4, p. 777-795, Scopus®, EBSCOhost.

Doxey, G.V. (1975) A causation theory of visitor-resident irritants: Methodology and research inferences. In Travel and Tourism Research Associations Sixth Annual Conference Proceedings (pp. 195–98). San Diego, September.

Elliott, S, & Neirotti, L 2008, 'Challenges of Tourism in a Dynamic Island Destination: The Case of Cuba', *Tourism Geographies*, 10, 3, pp. 375-402, Academic Search Elite, EBSCOhost.

Faulkner, B & Tideswell, C 1997, 'A framework for monitoring community impacts of tourism', *Journal of Sustainable Tourism*, vol. 5, no. 1, pp. 3-28

Jayawardena, C 2003, 'Revolution to revolution: why is tourism booming in Cuba?', *International Journal Of Contemporary Hospitality Management*, 15, 1, p. 52, Publisher Provided Full Text Searching File, EBSCOhost.

King, B., Pizam, A., & Milman, A. 1993, 'Social impacts of tourism: Host perceptions', *Annals of tourism Research*, 20(4), p. 650-665. EBSCOhost.

Marks, R 1996, 'Article: Conservation and community. The contradictions and ambiguities of tourism in the Stone Town of Zanzibar', *Habitat International*, 20, pp. 265-278, ScienceDirect, EBSCOhost.

Parlett, G., Fletcher, J., & Cooper, C. 1995, 'The impact of tourism on the old town of Edinburgh', *Tourism Management*, 16(5), p. 355-360. EBSCOhost.

R. Burke Johnson & Anthony J. Onwuegbuzie. 2004. 'Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come', Volume: 33

Sanchez, P, & Adams, K 2008, 'The Janus-faced character of tourism in Cuba', *Annals Of Tourism Research*, 35, 1, p. 27, Supplemental Index, EBSCOhost.

Saeeda Shah. 2004, 'The researcher/interviewer in intercultural context: a social intruder!' *British Educational Research Journal* Volume 30, Issue 4, pages 549–575, August 2004. EBSCOhost

8.3 Internetlänkar

Comunidad Contable (2016) *Quién es el trabajador por cuenta propia?*

<http://www.comunidadcontable.com/BancoConocimiento/Renta/trabajador-por-cuenta-propia-concepto.asp> (Hämtad: 2017-05-16)

Dirección del Trabajo (2017) *Trabajadoras y Trabajadores de Casa Particulre*

<http://www.dt.gob.cl/1601/w3-article-101971.html> (Hämtad: 2017-05-16)

Empleo y salarios ONEI (2014)

<http://www.one.cu/aec2014/15%20Empleoysalarios.pdf> (Hämtad 2017-05-08)

Globalis (2016) *Kuba*. Svenska FN-förbundet.

<http://www.globalis.se/Laender/Kuba> (Hämtad: 2017-02-05)

Samuel Greén (2013) *Turismens baksida för lokalbefolkningen*. Forskning.se

<http://www.forskning.se/2013/07/24/turismens-baksida-for-lokalbefolkningen/> (Hämtad: 2017-03-01)

Statistiska centralbyrån (2017) *Välja intervjupersoner*

http://www.scb.se/sv/_/Dokumentation/Statistikguiden/Undersokning-och-urval/Valja-intervjupersoner/ (2017-05-16)

Turismo ONEI (2014)

<http://www.one.cu/aec2014/15%20Turismo.pdf> (Hämtad 2017-05-08)

UNESCO (2017) *Old Havana and its Fortification system*. UNESCO World Heritage Centre 1992-2017.

<http://whc.unesco.org/en/list/204> (Hämtad: 2017-02-08)

World Travel & Tourism Council (2015) *Travel & Tourism – Economic impact 2015 Cuba*

<https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/countries%202015/cuba2015.pdf>

(Hämtad 2017-05-09)

World travel & tourism council (2017) *Global economic impact & issues 2017*

<https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/2017-documents/global-economic-impact-and-issues-2017.pdf> (Hämtad: 2017-05-16)

8.4 Intervjupersoner

Chela (2017-03-12)

Engracia (2017-04-08)

Fran (2017-03-28)

Jorge (2017-03-11)

Juan M (2017-03-27)

Juan R (2017-03-28)

Maximiliano (2017-03-28)

Michael (2017-04-08)

Osmel (2017-03-28)

Yamill (2017-03-27)

Yanell (2017-03-28)

Yarlys (2017-03-11)

David W istrand
N icole Beskow

David W istrand
N icole Beskow

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se

Nicole Beskow & David Wistrand
2017-06-06
Hållbar turismutveckling
180HP
Bilaga 1 - intervjufrågor:

1. Vad heter du och hur gammal är du?
2. Vad jobbar du med/vilken sysselsättning har du?
3. Hur länge har du bott i Havana?
4. Upplever du att antalet turister har ökat de senaste fem åren?
5. Vad är din generella uppfattning av turismen? - Om positiv - varför? Om negativ - varför?
6. Hur påverkar turismen din livsstil? Följdfrågor - Varför?
7. Märker du någon förändring i Havana Vieja senaste fem åren? I sånnafall - vilken?
8. Ser ni stor skillnad mellan hur turister och lokalbefolkningen betar sig? Sånnafall - hur? Vilka?
9. Har du personligen kontakt med turister? Om - hur mycket och när?
10. Tycker du att antalet turister bör öka, minska eller stanna som den är?

Bilaga 2 - Statistik Kuba

		Sämre/ Minskat				Samma/ Oförändrad				Bättre/ Ökat	
		<u>21</u>	42	63	84	<u>105</u>	126	147	168	189	<u>210</u>
Anställningsmöjligheter	1										203
Hur turisters beteende mot lokal	2									186	
Inställning till arbete	3									188	
Livskvalitet i allmänhet	4									186	
Artighet och gästfrihet mot främlingar	5										200
Ömsesidigt förtroende mellan människor	6							131			
Artighet och hyfs från turister	7								175		
Hur ärliga är turister mot lokalbefolkningen	8										198
Hur ärliga är lokalbefolkningen mot turister	9							131			
Har trafiksituationen blivit värre	10					100					
Har prostitution ökat	11							136			
Har kriminaliteten ökat	12					105					
Har droganvändningen ökat	13					98					
Har brott mot lokalbefolkningen ökat	14					95					
Har brott mot turister ökat	15					100					
Har alkoholkonsumtionen ökat	16					105					

Total: 21st